

ВПЛИВ ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ ДОМОГОСПОДАРСТВ КРАЇНИ

НЕСТЕРЧУК Ю.О., Д.Е.Н.,

УМАНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ САДІВНИЦТВА

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний розвиток української економіки відбувається в умовах докорінних змін внутрішнього та зовнішнього господарського середовища. Найважливішими внутрішніми змінами є триваючий процес реформування соціально-економічної системи. Внутрішні трансформаційні процеси співпали у часі з поглибленням інтеграції національної економіки в глобальний простір. Українська економіка є відкритою – зовнішньоторговельний оборот становить понад 50 % ВВП. У зв'язку з цим перед українським суспільством відкриваються можливості – вихід на нові закордонні ринки, безперешкодне залучення іноземного капіталу та інвестування в активи на території інших країн, вільне переміщення робочої сили, активізації транскордонних транспортних потоків тощо. Проте, разом із новими можливостями з'являються і нові ризики – підвищення конкурентного тиску на національних виробників з боку іноземних фірм, витіснення товарів і послуг внутрішнього виробництва аналогічними імпортованими, що зумовить падіння обсягів виробництва, зростання безробіття, втеча дефіцитного для української економіки капіталу в зони з офшорною юрисдикцією, наводнення внутрішнього ринку низькоякісною та небезпечною продукцією, збільшення потенціалу імпортованої інфляції, закріплення технологічної відсталості та сировинного характеру експорту.

Одним із найбільших ризиків глобалізаційного впливу на українську економіку є зростання потенціалу продовольчої небезпеки вітчизняних домогосподарств. Матеріальною основою таких ризиків є надмірний експорт сільськогосподарської сировини та продовольчих товарів, що індукуватиме підвищення продовольчих цін, зростання залежності стабільності національного продовольчого ринку від імпорту, звуження економічного суверенітету держави та можливостей регулятивного впливу на експортно-імпортні потоки агропродовольчої продукції тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Продовольча безпека населення України та її підтримання в умовах глобалізації є популярним напрямом досліджень вітчизняних науковців. Серед останніх досліджень - це праці Шубравської О.В. [1], Кашуби Ю.П. [2], Кириленка І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчука В.В. [3], Скрипника А.В., Стариченка Є.М. [4], Сегеди С.А. [5], Бабича М.М. [6], Мудрака Р.П. [7], Лагодієнка В.В. [8], Сичевського М.П. [9], Шпичака О.М., Боднар О.В., Пашко С.О. [10], Замлинського В.А. [11] та багатьох інших.

Не зважаючи на достатньо глибоке опрацювання продовольчої проблематики в умовах глобалізації, багато її аспектів потребують подальшого дослідження. Це обумовлено слабо прогнозованим характером не лише наслідків поглиблення інтеграції національної економіки в глобальний простір, але й перспектив розвитку самої глобальної економіки.

Формулювання цілей статті. Мета дослідження - з'ясувати характер впливу економічної глобалізації на продовольчу безпеку українських домогосподарств, окреслити головні переваги та недоліки поглиблення міжнародної інтеграції національної економіки в контексті забезпечення внутрішніх продовольчих потреб.

Виклад основного матеріалу дослідження. Серед переваг економічної глобалізації для системи продовольчого забезпечення домогосподарств країни, передусім, слід відзначити розширення доступу вітчизняних споживачів до продовольчих товарів, які не виробляються на території України або виробництво яких є недостатнім. Наприклад, мають місце недостатні обсяги виробництва цінної групи продовольства – плодів, ягід та винограду. В українській економіці темп приросту споживання випереджає темп приросту виробництва даної продукції (табл. 1).

За аналізований період приріст споживання в цілому був більший, ніж приріст виробництва (базовий індекс). Якщо ж іще врахувати експорт даної продукції, то на внутрішньому ринку спостерігається її стабільний дефіцит – рівень самозабезпечення нижчий, ніж 100 % (табл. 2).

Дефіцит вдається ліквідувати лише завдяки імпорту. Проте, його частка перевищує гранично допустимий рівень у розмірі 25 %, який вважається пороговим для продовольчої безпеки країни за показником «продовольча незалежність за окремим продуктом» [23].

Таблиця 1

**Виробництво та споживання плодів,
ягід та винограду в Україні, тис. т**

<i>Рік</i>	<i>Виробництво</i>	<i>Споживання</i>
2004	2009	1607
2005	2133	1750
2006	1415	1630
2007	1829	1958
2008	1919	2010
2009	2087	2101
2010	2154	2203
2011	2418	2405
2012	2465	2432
2013	2871	2560
2014	2435	2249
2015	2539	2179
2016	2385	2119
2017	2458	2242
2018	3039	2445
Середньорічний темп зміни, $\pm$ п. п.	+3,00	+3,04
Базовий індекс, разів	1,51	1,52

*розраховано автором за даними [12-22]

Таблиця 2

**Фонд споживання та імпорт плодів,
ягід та винограду (включаючи консервовану та сушену
продукцію в перерахунку на свіжу)**

<i>Рік</i>	<i>Фонд споживання, тис. т</i>	<i>Імпорт, тис. т</i>	<i>Частка імпорту у фонді споживання, %</i>	<i>Рівень самозабезпеченості, %</i>
2008	2010	1235	61,4	72,2
2009	2101	1139	54,2	74,2
2010	2203	1130	51,3	73,7
2011	2405	1163	48,4	74
2012	2432	1171	48,1	71,8
2013	2560	1172	45,8	81
2014	2249	856	38,1	82
2015	2179	588	27,0	92,3
2016	2119	732	34,5	84,9
2017	2242	819	36,5	82,9
2018	2445	878	35,9	91,3

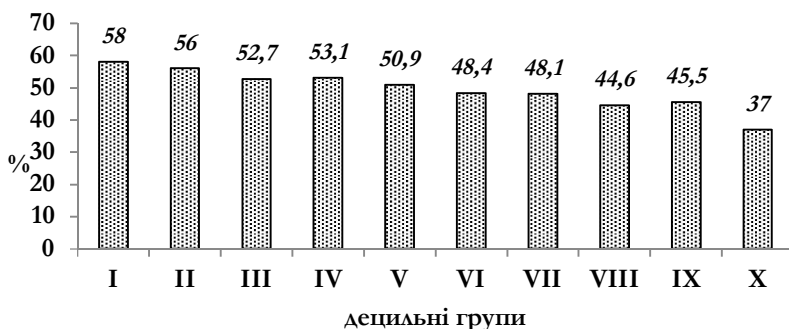
*розраховано автором за даними [12-22]

Отже, якщо на рівні домогосподарств імпорту плодів, ягід та винограду в короткостроковому періоді формує їх продовольчу безпеку, то в масштабах національної економіки його надмірний рівень є причиною продовольчої небезпеки. Ризик надмірного імпорту полягає в тому, що в довгостроковому періоді національні виробники можуть не витримати міжгалузевої конкуренції – плоди та ягоди помірно-континентальної зони проти плодів та ягід тропічної зони. Це зумовить закріплення закордонної продукції на українському ринку та сформує його надмірну залежність від імпортного постачання.

На внутрішньому ринку риби залежність від імпортного постачання – критична. За даними ФАО, рекомендована норма споживання риби становить 20 кг на рік на одну людину. При цьому морська риба повинна складати 75 % від цієї норми. В 2016 році українці споживали лише 8,5 кг риби на рік на людину, що більш ніж вдвічі нижче рекомендованої норми. У структурі українського ринку риби близько 80 % займає імпортна продукція. В основному риба імпортується в замороженому вигляді – близько 90 % від усіх обсягів імпорту [24]. Отже, імпортування риби забезпечує продовольче постачання домогосподарств та їх продовольчу безпеку на мікрорівні, проте на макрорівні його фактичний розмір є ознакою національної продовольчої небезпеки. При тому, що Україна має достатньо материкових та морських ресурсів аквакультури для повного забезпечення власних потреб у відповідній продукції.

Дослідження показує, що самозабезпеченість більшістю видів продовольства понад 100 % не гарантує українським домогосподарствам достатню економічну доступність. Під «достатньою економічною доступністю» слід розуміти один із ключових показників продовольчої безпеки – це частка сукупних витрат на харчування у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств (рис. 1).

Його граничним (пороговим) критерієм є 60-відсотковий рівень [23]. Такий рівень не безпідставно вважається суттєво завищеним [25]. Згідно з національною методикою, в 2018р. домогосподарства I-IV децильних груп балансували на межі продовольчої небезпеки. Натомість за методикою ФАО продовольчо небезпечними, за показником «достатня економічна доступність», можна вважати домогосподарства усіх груп крім останньої X.

Рис. 1. Структура сукупних витрат домогосподарств за децильними (10 %-ми) групами залежно від розміру середньодушових еквівалентних загальних доходів в 2018р.*

*побудовано автором за даними [26]

Головними причинами такого стану є низькі доходи населення та постійне зростання індексу споживчих продовольчих цін. Якщо перша причина обумовлена суто ендогенними факторами – недостатні темпи економічного зростання, низька продуктивність праці, порушення соціальної справедливості при розподілі національного доходу тощо, то друга – екзогенними факторами.

Наприклад, в Україні має місце суттєве перевиробництво деяких видів продовольчої продукції. Зокрема – продовольчого та кормового зерна, соняшникової олії і т.д. (табл. 3).

Таблиця 3

Виробництво та споживання зернової продукції та рослинної олії в Україні, тис. тонн

Стаття балансу	Рік							
	2000	2005	2010	2014	2015	2016	2017	2018
Зерно (включаючи продукти переробки зерна в перерахунку на зерно)								
Виробництво	24459	38016	39271	63859	60126	66088	61917	70057
Витрати на годівляю тварин	11056	13817	14787	15678	14189	12278	11011	11698
Фонд споживання	7748	7750	6808	6224	5897	5745	5655	5610
Олія (включаючи основні оліємісткі продукти, в перерахунку на олію)								
Виробництво	1437	н. д.	3101	4926	4581	5409	6277	6243
Фонд споживання	635	н. д.	680	561	525	497	496	501

*розраховано автором за даними [22]

Як бачимо, виробництво зерна в рази перевищує його використання по двох головних статтях витрат – продовольче споживання та годівля сільськогосподарських тварин. В 2018 р. таке перевищення склало 4 рази. У виробництві олії перевищення над споживанням іще більше – в 2018 р. у 12,5 разів. За законами ринку наслідком перевиробництва економічного блага є зниження його ринкових цін. Проте на вітчизняних ринках відповідної продукції відбувається стрімке зростання споживчих цін (табл. 4).

Таблиця 4

Індекс споживчих цін на деякі продовольчі товари, %

<i>Рік</i>	<i>Хліб</i>	<i>Макаронні вироби</i>	<i>Олія соняшникова</i>
2001	93,3	96,0	142,6
2002	95,8	95,9	95,0
2003	136,0	133,7	102,0
2004	98,0	99,5	116,6
2005	100,4	99,3	95,3
2006	116,7	106,2	97,4
2007	118,0	119,5	170,4
2008	125,1	125,1	98,3
2009	109,9	107,6	111,7
2010	111,3	111,0	115,5
2011	113,5	109,4	110,9
2012	102,7	100,9	99,7
2013	102,4	100,7	91,5
2014	126,4	125,9	127,4
2015	145,7	143,6	159,4
2016	107,4	103,1	109,4
2017	120,1	109,2	103,9
2018	121,5	114,5	102,4
Середньорічний темп зміни, $\pm$ п. п.	+12,8	+10,4	+12,0
Базовий індекс, разів	8,7	5,9	7,7

*розраховано автором за даними [27]

На продовольчому ринку України, зокрема у сегментах хліба та хлібобулочних виробів і соняшникової олії, середньорічні темпи зростання споживчих цін мають усі ознаки галопуючої інфляції. За такої цінової ситуації неможливо досягти покращення економічної доступності продовольства для українських домогосподарств. Особливо із числа малозабезпечених.

Аналіз проблемної ситуації дав змогу з'ясувати, що досліджуване зростання споживчих продовольчих цін є наслідком не лише інфляції витрат. Також має місце вплив надмірного експорту продовольчої продукції. Наприклад, в 2018 р. експорт зерна склав 42940 тис. т, а експорт олії – 5986 тис. т. Це 61 і 96 % від відповідного виробництва. Отже, вітчизняний аграрний сектор зорієнтований на виробництво продукції для зовнішнього ринку. Що зумовлює виникнення періодичних дефіцитів на відповідних сегментах національного продовольчого ринку і стимулює зростання споживчих продовольчих цін.

Висновок. Зростання відкритості національної економіки покращує доступ домогосподарств країни до тих видів продовольства, які не виробляються на території України або виробництво яких є недостатнім. В короткостроковому періоді це покращує продовольчу безпеку домогосподарств. Проте в масштабах національної економіки та довгострокового періоду надмірний рівень імпорту продовольства є причиною продовольчої небезпеки. Адже національні виробники можуть не витримати конкурентного тиску імпортової продукції, що сформує надмірну залежність вітчизняного продовольчого ринку від імпортного постачання.

На нинішньому етапі розвитку української економіки глобалізація посилює ризики продовольчої небезпеки домогосподарств країни через надмірний та неконтрольований вивіз сільськогосподарської сировини та продовольства на зовнішній ринок. Це посилює або формує дефіцити окремих видів продовольства, стимулює постійне зростання споживчих продовольчих цін та погіршує рівень економічної доступності продуктів харчування.

Література.

1. **Шубравська О.В.** Розвиток агропродовольчого виробництва України: завдання і виклики. *Економіка АПК*, 2016, № 4. С. 5-12.
2. **Kashuba Yu.P.** Food security of Ukraine: prospects of development. *Економіка АПК*, 2016, № 8. С. 32-36.
3. **Кириленко І.Г., Івченко В.Є., Дем'янчук В.В.** Продовольча безпека України в світлі сучасних тенденцій світової економіки. *Економіка АПК*, 2017, № 8. С. 5-12.
4. **Скришник А.В., Стариченко Є.М.** Методичні підходи до визначення інтегрального показника продовольчої безпеки. *Економіка АПК*, 2017, № 9. С. 25-33.
5. **Сегеда С.А.** Аграрно-продовольче забезпечення населення України. *Економіка АПК*, 2017, № 10. С. 40-48.

6. **Бабича М.М.** Індикатори продовольчої безпеки в Україні: тенденції розвитку. *Економіка АПК*, 2018, № 5. С. 41-50.

7. **Мудрак Р.П., Лагодієнко В.В.** Агроінфляція та індекс споживчих цін на продовольчі товари: порівняльний аналіз «Україна – ЄС». *Економіка України*, 2018, № 1. С. 28-39.

8. **Лагодієнко В.В.** Продовольча безпека Причорноморського регіону: стан, тенденції, перспективи. *Economic and Food Security of Ukraine*, 2019. № 6(3-4), С. 16-25. URL: <https://doi.org/10.15673/efs.v6i3-4.1282>

9. **Сичевський М.П.** Глобальна продовольча безпека та місце України в її досягненні. *Економіка АПК*, 2019, № 1. С. 6-17.

10. **Шпичак О.М., Боднар О.В., Пашко С.О.** Виробництво біопалива в Україні у контексті оптимального вирішення енергетичної проблеми. *Економіка АПК*, 2019, № 3. С. 13-27.

11. **Замлинський В.А.** Структурні перетворення галузі тваринництва в контексті глобальної продовольчої безпеки. *Економіка АПК*, 2019, № 4. С. 22-28.

12. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2008 рік. К. : Державний комітет статистики України, 2009. 376 с.

13. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2009 рік. К. : Державний комітет статистики України, 2010. 367 с.

14. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2010 рік. К. : Державна служба статистики України, 2011. 374 с.

15. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2011 рік. К. : Державна служба статистики України, 2012. 376 с.

16. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2012 рік. К. : Державна служба статистики України, 2013. 392 с.

17. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2013 рік. К. : Державна служба статистики України, 2014. 390 с.

18. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2014 рік. К. : Державна служба статистики України, 2015. 379 с.

19. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2015 рік. К. : Державна служба статистики України, 2016. 360 с.

20. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2016 рік. К. : Державна служба статистики України, 2017. 246 с.

21. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2017 рік. К. : Державна служба статистики України, 2016. 392 с.

22. Статистичний збірник «Сільське господарство України» за 2018 рік. К. : Державна служба статистики України, 2019. 235 с.

23. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» № 1379 від 5 грудня 2007 року. *Офіційний вісник України*, 2007, № 93. С. 48.

24. **Бут О.** *Огляд ринку рибної продукції для видання «Світ продуктів»* [Електронний ресурс]. URL: <http://uifsa.ua/uk/news/news-of-ukraine/fish-market-survey-for-magazine-world-of-products>

25. **Коваленко Т.О.** Поняття, ознаки та критерії продовольчої безпеки за законодавством України та інших держав. *Адміністративне право і процес*, 2018, № 1(20). С. 30-41. URL: http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-20-2018/item/download/641_3dd0c92a4aa80a98a1ffd2815d6b02

26. Статистичний збірник Частина I «Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 році». К.: Державна служба статистики України, 2019. 379 с.

27. Індекс споживчих цін на товари та послуги (до попереднього місяця). URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ct/is_c/isc_u/isc2018m_u.html

References.

1. **Shubravska O.V.** (2016). Rozvytok ahroprodovolchoho vyrobnytstva Ukrainy: zavdannia i vyklyky [Development of agro-food production in Ukraine: challenges and challenges]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 4, pp. 5-12 [in Ukrainian].

2. **Kashuba Yu.P.** (2016). Food security of Ukraine: prospects of development [Food security of Ukraine: prospects of development]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 8, pp. 32-36 [in Ukrainian].

3. **Kyrylenko I.H., Ivchenko V.Ie., & Demianchuk V.V.** (2017). Prodovolcha bezpeka Ukrainy v svitli suchasnykh tendentsii svitovoi ekonomiky [Ukraine's food security in light of current trends in the world economy]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 8, pp. 5-12 [in Ukrainian].

4. **Skrypnyk A.V., & Starychenko Ye.M.** (2017). Metodichni pidkhody do vyznachennia intehrального pokaznyka prodovolchoi bezpeky [Methodical approaches to the definition of integrated food security indicator]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 9, pp. 25-33 [in Ukrainian].

5. **Seheda S.A.** (2017). Ahrarno-prodovolche zabezpechennia naselennia Ukrainy [Agrarian and Food Supply of the Population of Ukraine]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 10, pp. 40-48 [in Ukrainian].

6. **Babycha M.M.** (2018). Indykatory prodovolchoi bezpeky v Ukraini: tendentsii rozvytku [Food security indicators in Ukraine: development trends]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 5, pp. 41-50 [in Ukrainian].

7. **Mudrak R.P., & Lahodiienko V.V.** (2018). Ahroinflatsiia ta indeks spozhyvykh tsin na prodovolchi tovary: porivniialnyi analiz «Ukraina – YeS» [Agroinflation and the Consumer Price Index for Foodstuffs: A Comparative Analysis of Ukraine-EU]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, no. 1, pp. 28-39 [in Ukrainian].

8. **Lagodiienko V.V.** (2019). Food security of the Black Sea region: status, trends, prospects [Food security of the Black Sea region: state, trends, prospects]. *Economic and Food Security of Ukraine*, no. 6(3-4), pp. 16-25. Retrieved from: <https://doi.org/10.15673/efs.v6i3-4.1282> [in Ukrainian].

9. **Sychevskiy M.P.** (2019). Hlobalna prodovolcha bezpeka ta mistse Ukrainy v yii dosiahnenni [Global food security and Ukraine's place in achieving it]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 1, pp. 6-17 [in Ukrainian].

10. **Shpychak O.M., Bodnar O.V., & Pashko S.O.** (2019). Vyrobnnytstvo biopalyva v Ukraini u konteksti optymalnoho vyrishennia enerhetychnoi problem [Biofuel production in Ukraine in the context of optimal solution of energy problem]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 3, pp. 13-27 [in Ukrainian].

11. **Zamlynskyi V.A.** (2019). Strukturni peretvorennia haluzi tvarynnytstva v konteksti hlobalnoi prodovolchoi bezpeky [Structural transformations of the livestock sector in the context of global food security]. *Ekonomika APK – Economy AIC*, no. 4, pp. 22-28 [in Ukrainian].

12. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2008 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2008]. (2009). K.: Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, p. 376 [in Ukrainian].

13. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2009 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2009]. (2010). K.: Derzhavnyi komitet statystyky Ukrainy, p. 367 [in Ukrainian].

14. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2010 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2010]. (2011). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 374 [in Ukrainian].

15. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2011 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2011]. (2012). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 376 [in Ukrainian].

16. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2012 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2012]. (2013). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 392 [in Ukrainian].

17. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2013 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2013]. (2014). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 390 [in Ukrainian].

18. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2014 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2014]. (2015). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 379 [in Ukrainian].

19. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2015 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2015]. (2016). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 360 [in Ukrainian].

20. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2016 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2016]. (2017). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 246 [in Ukrainian].

21. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2017 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2017]. (2018). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, p. 392 [in Ukrainian].

22. Statystychnyi zbirnyk «Silske hospodarstvo Ukrainy» za 2018 rik [Statistical collection «Agriculture of Ukraine» for 2018]. (2019). K.: Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2019. 235s [in Ukrainian].

23. Постанова Кабінету Міністрів України «Деякі питання продовольчої безпеки» № 1379 від 5 грудня 2007 року [Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some Issues of Food Security» No. 1379 of December 5, 2007]. (2007). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official Bulletin of Ukraine*, no. 93, pp. 48 [in Ukrainian].

24. **But O.** (n.d.). Ohliad rynku rybnoi produktsii dlia vydannia «Svit produktiv» [Fisheries Market Survey for the World of Products]. Retrieved from: <http://uifsa.ua/uk/news/news-of-ukraine/fish-market-survey-for-magazine-world-of-products> [in Ukrainian].

25. **Kovalenko T.O.** (2018). Poniattia, oznaky ta kryterii prodovolchoi bezpeky za zakonodavstvom Ukrainy ta inshykh derzhav [the concept, characteristics and criteria of food security under the legislation of Ukraine and other countries]. *Administrativne pravo i protses – Administrative Law and Process*, no. 1(20), pp. 30-41. Retrieved from: http://applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/1-20-2018/item/download/641_3dd0cce92a4aa80a98a1ffd2815d6b02 [in Ukrainian].

26. *Statystychnyi zbirnyk Chastyna I «Vytraty i resursy domobospodarstv Ukrainy u 2018 rotsi»* [Statistical compilation Part I «Expenditure and resources of households in Ukraine in 2018»]. (2019). K.: Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy, p. 379 [in Ukrainian].

27. Indeksy spozhyvchykh tsin na tovary ta posluhy (do poperednoho misiatsia) [Consumer price indices for goods and services (to previous month)]. www.ukrstat.gov.ua. Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2018/ct/is_c/isc_u/isc2018m_u.html [in Ukrainian].

Анотація.

Нестерчук Ю.О. Вплив факторів економічної глобалізації на продовольчу безпеку домогосподарств країни.

Українська економіка є відкритою – зовнішньоторговельний оборот становить понад 50 % ВВП. Разом з новими можливостями з'являються нові ризики. Одним з найбільших ризиків глобалізаційного впливу на українську економіку є зростання потенціалу продовольчої небезпеки вітчизняних домогосподарств.

Мета статті – з'ясувати характер впливу економічної глобалізації на продовольчу безпеку українських домогосподарств, окреслити головні переваги та недоліки поглиблення міжнародної інтеграції національної економіки в контексті забезпечення внутрішніх продовольчих потреб.

Перевагою економічної глобалізації для системи продовольчого забезпечення домогосподарств країни є розширення доступу вітчизняних споживачів до продовольчих товарів, що не виробляються на території України або виробництво яких є недостатнім.

Самозабезпеченість більшості видів продовольства понад 100 % не гарантує українським домогосподарствам достатню економічну доступність. Наприклад, в Україні має місце суттєве перевиробництво деяких видів продовольчої продукції. Зокрема - продовольчого і кормового зерна, соняшникової олії і т.д. За законами ринку наслідком перевиробництва економічного блага є зниження його ринкових цін. Однак на вітчизняних ринках відповідної продукції відбувається стрімке зростання споживчих цін. Це не дозволяє домогосподарствам поліпшити економічної доступності продовольства для українських домогосподарств. Особливо з числа малозабезпечених.

Аналіз проблемної ситуації дозволив з'ясувати, що зростання споживчих продовольчих цін є наслідком надмірного експорту продовольчої продукції. Наприклад, в 2018 р. експорт зерна склав 42940 тис. т, а експорт рослинної олії – 5986 тис. т. Це 61 і 96 % від відповідного виробництва. Отже, вітчизняний аграрний сектор орієнтований на виробництво продукції для зовнішнього ринку. Що зумовлює виникнення періодичних дефіцитів на відповідних сегментах національного продовольчого ринку і стимулює зростання споживчих продовольчих цін.

Ключові слова: глобалізація, продовольча безпека, домогосподарства, експорт, імпорт, продовольча сировина, продукти харчування, витрати, ціни, економічна доступність.

Аннотація.

Нестерчук Ю.А. Влияние факторов экономической глобализации на продовольственную безопасность домохозяйств страны.

Украинская экономика является открытой – внешнеторговый оборот составляет более 50 % ВВП. Вместе с новыми возможностями появляются новые риски. Одним из самых больших рисков глобализационного влияния на украинскую экономику является рост потенциала продовольственной опасности отечественных домохозяйств.

Цель статьи – выяснить характер влияния экономической глобализации на продовольственную безопасность украинских домохозяйств, очертить главные преимущества и недостатки углубление международной интеграции национальной экономики в контексте обеспечения внутренних продовольственных потребностей.

Преимуществом экономической глобализации для системы продовольственного обеспечения домохозяйств страны является расширение доступа отечественных потребителей к продовольственным товарам, не производящимся на территории Украины или производство которых является недостаточным.

Самообеспеченность большинством видов продовольствия более 100 % не гарантирует украинским домохозяйствам достаточную экономическую доступность. Например, в Украине имеет место существенное перепроизводство некоторых видов продовольственной продукции. В частности – продовольственного и кормового зерна, подсолнечного масла и т.д. По законам рынка следствием перепроизводства экономического блага является снижение его рыночных цен. Однако на отечественных рынках соответствующей продукции происходит стремительный рост потребительских цен. Это не позволяет добиться улучшения экономической доступности продовольствия для украинских домохозяйств. Особенно из числа малоимущих.

Анализ проблемной ситуации позволил выяснить, что рост потребительских продовольственных цен является следствием чрезмерного экспорта продовольственной продукции. Например, в 2018 р. экспорт зерна составил 42940 тыс. т, а экспорт растительного масла – 5986 тыс. т. Это 61 и 96 % от соответствующего производства. Итак, отечественный аграрный сектор ориентирован на производство продукции для внешнего рынка. Что обуславливает возникновение периодических дефицитов на соответствующих сегментах национального продовольственного рынка и стимулирует рост потребительских продовольственных цен.

Ключевые слова: глобализация, продовольственная безопасность, домохозяйства, экспорт, импорт, продовольственное сырье, продукты питания, расходы, цены, экономическая доступность.

Abstract.

Nesterchuk Yu.O. Impact of economic globalization factors on the food security of the country's households.

The Ukrainian economy is open – foreign trade turnover is over 50% of GDP. New risks come with new opportunities. One of the biggest risks of globalization impact on the Ukrainian's economy is the growing potential of food insecurity of domestic households.

The purpose of the article is to find out how economic globalization affects the food security of Ukrainian's households, to identify the main advantages and disadvantages of deepening international integration of the national economy in the context of domestic nutritional needs.

The advantage of economic globalization is the increased access of domestic consumers to food products that are not produced in Ukraine or whose production is insufficient.

Self-sufficiency of most types of food over 100% does not guarantee Ukrainian's households sufficient economic affordability. For example, in Ukraine there are significant overproductions of certain types of food products. In particular, food and feed grain, sunflower oil, etc. According to the laws of the market, the consequence of the overproduction of economic goods is a decrease in its market prices. However, there is a sharp rise in consumer prices in the domestic markets of the corresponding products. This impedes the improvement of economic affordability of food for Ukrainian's households. Particularly among poor households.

The analysis of the problem situation has revealed that the rise in consumer food prices is a consequence of the excessive export of food products. For example, in 2018 grain exports amounted to 42940 thousand tones and oil exports - 5986 thousand tones. There are 61% and 96% of the corresponding production volume. Therefore, the domestic agrarian sector is focused on the production of products for the foreign market. This causes periodic deficits in the relevant segments of the national food market and stimulates the growth of consumer food prices.

Key words: *globalization, food security, households, exports, imports, raw materials, food, costs, prices, affordability.*

УДК 311.21:331.5

ДІАГНОСТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНІВ: МЕТОДИЧНИЙ КОНТЕКСТ

**ШВЕЦЬ О.В., ДОКТОРАНТ,
МІЖНАРОДНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА**

Постановка проблеми у загальному вигляді. Ринок праці є невід'ємною складовою частиною загально-економічного ринкового механізму, який характеризується як одне з найбільш складних соціально-економічних явищ суспільства, в якому відбиваються всі сторони його життєдіяльності, проявляється вся різноманітність його інтересів та протиріч. Тому процес його функціонування постійно